

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การเมืองว่าด้วยเปิดไล่ทุ่ง: วาทกรรมใช้หัวคนและการต่อรองของเกษตรกร
ผู้เขียน	นางสาวกรรณิกา อุตสาสาร
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวมานุษยวิทยาเศรษฐกิจที่มุ่งวิเคราะห์และเผยให้เห็นถึงอำนาจการครอบงำของวาทกรรมใช้หัวคนที่เกิดขึ้นและพัฒนาโดยกลไกและกระบวนการการทำงานสนับสนุนกันของสถาบันสุขภาพทั้งในระดับนานาชาติและระดับชาติ และการต่อรองทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไล่ทุ่งที่มีต่อวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

ข้อค้นพบจากการศึกษาชี้ว่า การแพร่ระบาดของเชื้อโรคใช้หัวคนในประเทศไทย ทำให้พฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์ปีกที่เป็นการดำรงชีพของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไล่ทุ่ง ได้กลายมาเป็นประเด็นที่รัฐให้ความสนใจในฐานะที่เป็นพฤติกรรมที่ต้องถูกควบคุม/ดูแล/ตรวจสอบ โดยสถาบันสุขภาพทั้งในระดับนานาชาติและระดับชาติได้สร้างวาทกรรมใช้หัวคนขึ้นผ่านเทคนิควิธีการจัดจำแนกแยกแยะทางวิทยาศาสตร์ ที่อาศัยระบาดวิทยา ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ ที่ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายและใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคใช้หัวคน การจัดจำแนกดังกล่าวทำให้เกิดปริศนาคงความแตกต่างระหว่างวิธีการเลี้ยงสัตว์ปีกในประเทศไทย ที่มีมาตรฐานความปลอดภัยทางชีวภาพ ในระดับต่างๆ และทำให้วิธีการเลี้ยงเปิดไล่ทุ่งของเกษตรกรถูกกำหนดให้เป็นวิธีการเลี้ยงสัตว์ปีกที่มีมาตรฐานความปลอดภัยทางชีวภาพในระดับต่ำ – น้อยมาก และเป็น “ภัยคุกคาม” หรือ “ผิดปกติ” ที่มีความจำเป็นต้องได้รับการควบคุมและการแก้ไขพฤติกรรมให้เป็น “ปกติ” ผ่านกระบวนการทำให้การเลี้ยงสัตว์ปีกทุกประเภทเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งระบบ คือ การเลี้ยงสัตว์ปีกทุกประเภทในระบบโรงเรือนปิด ซึ่งในระบบนี้เป็นการเปิดช่องทางให้ทุนเกษตรอุตสาหกรรมสามารถเข้ามาแสวงผลประโยชน์จากการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและผูกขาดความรู้ในการเลี้ยงสัตว์ปีก

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษานี้ก็ชี้ว่า แม้จะถูกรอบงำโดยวาทกรรมใช้หัวคน แต่เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งก็สามารถสร้างกลยุทธ์ที่หลากหลายและเต็มไปด้วยรายละเอียดขึ้น เพื่อต่อรองกับวาทกรรมดังกล่าวทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม

ในระดับปัจเจกบุคคลสะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรมีการต่อรองกับอำนาจรัฐด้วยการประนีประนอมหรือยินยอมทำตามมาตรการควบคุมโรคใช้หัวคนของรัฐบางประการ ทั้งนี้เป็นเพราะการต่อรองไม่จำเป็นต้องเป็นการเผชิญหน้าหรือตอบโต้ทำทายระหว่างเกษตรกรและอำนาจรัฐเสมอไป แต่ในอีกด้านหนึ่ง เกษตรกรเองก็มีการตอบโต้กับอำนาจรัฐด้วยการเมืองพื้นฐาน ซึ่งเกษตรกรใช้วิธีการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่รัฐบังคับใช้ด้วยเช่นกัน

ส่วนการต่อรองในระดับกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันในการสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่เพื่อเปิดพื้นที่ต่อรองให้รัฐปรับเปลี่ยน/ยอมผ่อนปรนมาตรการควบคุมโรคใช้หัวคน ด้วยการชุมนุมเรียกร้องและสร้างเวทีเจรจาทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มเกษตรกรยังมีการต่อต้านการเข้ามาแสวงผลประโยชน์ของทุนเกษตรอุตสาหกรรมด้วย

นอกจากนี้ เกษตรกรยังได้สร้างวาทกรรมด้านที่คัดง้างกับวาทกรรมใช้หัวคน ผ่านการแสดงให้เห็นว่า รัฐผูกขาดอำนาจในการแก้ไขปัญหาโรคใช้หัวคนและเลือกใช้ความรู้ทางระบาดวิทยาเพียงความรู้เดียวเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยไม่ได้พิจารณาถึงความรู้อื่น/แนวทางอื่น แต่ในมุมมองของเกษตรกรที่ตอบโต้ผ่านสื่อสาธารณะสะท้อนให้เห็นว่า การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งเป็นวิธีการเลี้ยงสัตว์ที่มีการวางแผนและไม่ได้เป็น “ภัยคุกคาม” หรือ “สร้างปัญหา” ตามที่รัฐกล่าวอ้าง โดยมีการอ้างอิงผลงานทางวิชาการที่รัฐไม่ได้นำไปใช้ ในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งนั้นเป็นทั้ง “วิถีไทย” และ “ผู้รักษาระบบนิเวศวิทยา” เพราะระบบการผลิตเป็ดไล่ทุ่งในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำนั้น เป็นกิจกรรมเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและหลากหลาย ซึ่งนอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ประกอบการต่างๆ ในทางเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการแลกเปลี่ยนแบบต่างตอบแทน ซึ่งเป็นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งและชาวนา ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์จากกัน โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งสามารถลดต้นทุนการผลิตด้านอาหารสัตว์ที่ได้จากพื้นที่นา ในขณะที่ชาวนาก็ได้รับผลตอบแทนจากค่าเช่าที่นาและการช่วยกำจัดศัตรูพืชต่างๆ ในนาที่ทำให้ระบบนิเวศวิทยามีความสมดุล

Thesis Title	Politics of Free Grazing Duck: Discourse of Avian Influenza and Farmer's Negotiation
Author	Miss Kanika Ussasarn
Degree	Master of Arts (Social Development)
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Pinkeaw Luangaramsri

ABSTRACT

This study follows the economic anthropological approach that aims to analyze and expose the monopolization of the discourse about the Avian Influenza epidemic occurred. It explains the powerful mechanism and means created by collective collaborations of international and national health institutes, and negotiation by individuals and farmer groups in Bang Krathum district, Pitsanulok province whose livelihoods depend on free grazing duck farming.

The research finding demonstrates that an epidemic of Avian Influenza in Thailand has turned the free grazing duck farming, the local subsistence system, into target of government control and inspection. The collaboration between modern medical knowledge on scientific classification and epidemiology, and international and national health institutes have crucially made a strong discourse on Avian Influenza epidemic. The discourse is significantly used for explanation to society and lay problem solutions to stop an epidemic of Avian Influenza. The scientific classification is especially applied to legitimize the bio-security standard of the closed system of poultry raising. Accordingly free grazing duck farming is categorized as a low standard, while the farming system has been designated as abnormal or harmful. It is thus necessary to be controlled and changed. In order for quality standardization, all kinds of poultry should be kept in the closed warehouses. In fact the recommended system has provided a greater chance for poultry industry to grasp benefits by using their monopoly on production inputs and know-how.

The study also shows that even though farmers in the free grazing duck farming system have been manipulated by state policy on Avian Influenza, both individuals and groups can develop strategies and actions to deal with the dominating discourse.

At individual level, farmers have partly applied some measures regarding the control of Avian Influenza. Instead of using aggressive method or confrontation, farmers reject the state power via the strategy of infrapolitic which includes ignorance towards government rules and regulations.

Meanwhile, at group level, farmers have strongly initiated a new social movement for stronger negotiation. Through massive mobilization and constructive dialogue with provincial and national authorities, groups of farmers call for policy change and new measures on Avian Influenza while opposing the appropriation of closed system of poultry industry.

In addition, farmers present different opinions on Avian Influenza. The counter discourse says government develops solutions on the basis of epidemiological science, while neglect other concern aspects. Different to the government claim, farmers speak out through public media that free grazing duck farming is a harmful system or the cause of the epidemic . On the other hand, it is a traditional Thai way that helps to balance ecological system. Moreover, duck egg production from free grazing duck farming widely operating in areas of the river basin has integrated various economic activities and stakeholders. Local duck rising has nurtured the fair-trade that people in the industry are able to share equal benefits. Particularly duck producers can reduce production cost on feeding by using wastes from rice farms. At the same time, rice farmers can also earn more from farm rental and benefit from the eco-friendly pest management through duck raising in their fields.